

INDIVIDUALIOS VEIKLOS, VYKDOMOS PAGAL PAŽYMĄ, YPATUMAI

TURINYS

1. INDIVIDUALIOS VEIKLOS SĄVOKA	2
2. INDIVIDUALIOS VEIKLOS ĮREGISTRAVIMAS	3
3. INDIVIDUALIOS VEIKLOS PAJAMOS	4
3.1. INDIVIDUALIOS VEIKLOS PAJAMŲ PRIPAŽINIMO PRINCIPAI	5
3.2. INDIVIDUALIOS VEIKLOS TURTO PARDAVIMO PAJAMOS	5
4. PAJAMŲ MOKESČIO TARIFAI	6
5. LEIDŽIAMIE ATSKAITYMAI, SUSIJĘ SU INDIVIDUALIOS VEIKLOS PAJAMŲ GAVIMU	6
5.1. ILGALAIKIO TURTO ĮSIGIJIMO IŠLAIDŲ PRISKYRIMAS LEIDŽIAMIES ATSKAITYMAMS	7
5.2. ILGALAIKIO MATERIALAUS TURTO EKSPLOATAVIMO IŠLAIDŲ PRISKYRIMAS LEIDŽIAMIES ATSKAITYMAMS	8
5.3. ILGALAIKIO MATERIALIOJO TURTO REMONTO IR REKONSTRUKCIJOS IŠLAIDŲ PRISKYRIMAS LEIDŽIAMIES ATSKAITYMAMS	9
5.4. KOMPIUTERIŲ PROGRAMŲ ĮSIGIJIMO IŠLAIDŲ PRISKYRIMAS LEIDŽIAMIES ATSKAITYMAMS	10
5.5. PREKIŲ, MEDŽIAGŲ, ŽALIAVŲ, DETALIŲ IR KITO TRUMPALAIKIO TURTO ĮSIGIJIMO IŠLAIDŲ PRISKYRIMAS LEIDŽIAMIES ATSKAITYMAMS	10
5.6. PRIVALOMOJO SVEIKATOS DRAUDIMO IR VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮMOKŲ PRISKYRIMAS LEIDŽIAMIES ATSKAITYMAMS	10
5.7. IŠLAIDOS, KURIŲ PRISKYRIMAS LEIDŽIAMIES ATSKAITYMAMS RIBOJAMAS	11
5.8. LEIDŽIAMIES ATSKAITYMAMS NEPRISKIRAMOS IŠLAIDOS	12
5.9. NENUOLATINIO LIETUVOS GYVENTOJO SU INDIVIDUALIOS VEIKLOS PAJAMŲ GAVIMU SUSIJĘ LEIDŽIAMIE ATSKAITYMAI ..	12
5.10. IŠLAIDAS PAGRINDŽIANTYS DOKUMENTAI	12
6. BUHALTERINĖ APSKAITOS TVARKYMAS	13
6.1. PAJAMŲ - IŠLAIDŲ APSKAITOS ŽURNALAS NAUDOJIMAS IR JO PILDYMAS	14
6.2. IŠRAŠOMI APSKAITOS DOKUMENTAI	14
6.3. NOTARŲ, ADVOKATŲ IR ANTSTOLIŲ IŠRAŠOMI APSKAITOS DOKUMENTAI	16
6.4. INDIVIDUALIĄ KELEIVIŲ VĖŽIMO LENGVAISIAIS AUTOMOBILIAIS TAKSI VEIKLĄ VYKdančių GYVENTOJŲ IŠRAŠOMI APSKAITOS DOKUMENTAI	16
7. KASOS APARATŲ NAUDOJIMO TVARKA	16
8. METINIS GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO DEKLARAVIMAS	17
9. DARBUOTOJŲ SAMDYO TVARKA	17
10. ĮREGISTRAVIMAS PVM MOKĖTOJU	17
11. VALSTYBINIS SOCIALINIS DRAUDIMAS	18
12. PRIVALOMASIS SVEIKATOS DRAUDIMAS	19
13. KUR GALIMA KREIPTIS DĖL IŠSAMENĖS INFORMACIJOS	20

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos pagal naujausius Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (Žin., 2002, Nr. 73-3085, toliau - GPMĮ), Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo (Žin., 1996, Nr. 55-1287; nauja redakcija Žin., 2002, Nr. 123-5512) ir Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo (Žin., 1991, Nr. 17-447; nauja redakcija Žin., 2004, Nr. 171-6295) pakeitimus parengė informacinį leidinį „Individualios veiklos, vykdomos pagal pažymą, ypatumai“.

1. INDIVIDUALIOS VEIKLOS SĄVOKA

Individuali veikla - savarankiška veikla, kuria versdamasis gyventojas siekia gauti pajamų ar kitokios ekonominės naudos per tęstinį laikotarpį:

- 1) savarankiška bet kokio pobūdžio komercinė arba gamybinė veikla, išskyrus nekilnojamųjų pagal prigimtį daiktų pardavimo ir (ar) nuomos veiklą;
- 2) savarankiška kūryba, mokslinė, profesinė, įskaitant laisvasias profesijas, ir kita panašaus pobūdžio savarankiška veikla;
- 3) savarankiška sporto veikla;
- 4) savarankiška atlikėjo veikla.

Nustatant, ar gyventojų veikla atitinka individualios veiklos požymius, rekomenduotina nesivadovauti vienu iš kriterijų (pvz.: vien sandorių skaičiumi), o būtina įvertinti visas veiklos vykdymo aplinkybes: tęstinumą, ekonominės naudos siekimą, savarankiškumą.

Kad gyventojas būtų laikomas vykdančiu individualią veiklą, jo sandoriams turi būti būdingas tam tikras **tęstinumas** taip pat **siekimas gauti ekonominės naudos**. Atsitiktiniai sandoriai, kuriuose nėra „versliškumo“ elementų, negali būti laikomi individualios veiklos požymiais. Atitinkamais atvejais ir ne vieną analogišką sandorį per trumpą laiką sudaręs gyventojas dažniausiai nelaikomas vykdančiu individualią veiklą (pvz. į užsienį išvykstantis gyventojas parduoda kelis vienodus daiktus). Tačiau atkreiptinas dėmesys, į tai, kad kartais ir be sandorių tęstinumo, iš tam tikrų aplinkybių galima daryti išvadą, kad gyventojas vertėsi individualia veikla. Tokiomis aplinkybėmis gali būti: naudos dydis ir tai, kokią visų gyventojų pajamų dalį sudaro ši nauda; taip pat su naudos gavimu susijusios sąnaudos.

Veiklos **savarankiškumas** pasireiškia per individualią veiklą vykdančio gyventojų santykį su kita sandorio šalimi, kuri turi iš esmės skirtis nuo darbdavio ir darbuotojo santykių, t. y. jo santykiuose su kita sandorio šalimi neturi būti darbo santykiams būdingų požymių - susitarimo dėl darbo apmokėjimo, darbo vietos ir funkcijų, darbo laiko, atostogų ir pan. Gyventojas pats sprendžia su savo veikla susijusius klausimus, pats dengia savo išlaidas, susijusias su veiklos vykdymu.

Tais atvejais, kai gyventojas paveldėjo turtą ar turtas buvo dovanotas (išskyrus nekilnojamąjį pagal prigimtį turtą), t.y. turto įsigijimo būdas negali būti siejamas su ekonominės naudos siekimu, turto pardavimas nelaikomas individualios veiklos vykdymu. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad mokesčių administratorius, vadovaudamasis Mokesčių administravimo įstatyme įtvirtintomis nuostatomis, turi vertinti sandorių esmę ir spręsti, ar konkretūs atvejai, kai parduotas minėtais būdais įgytas turtas, savo esme nėra individualios veiklos vykdymas. Pvz.: kai kuriais atvejais dovanojimo ar kiti sandoriai gali būti sudaromi dirbtinai, siekiant nuslėpti individualios veiklos vykdymo aplinkybes - formaliai gyventojas perleidžia dovanojimo būdu turtą artimiems giminaičiams, tokiu būdu išvengdamas tiesioginio pardavimo sandorio.

Individualios veiklos sąvoka apima ir nenuolatinio Lietuvos gyventojų per nuolatinę bazę Lietuvoje vykdomą savarankišką veiklą.

Yra išskiriamos kelios pagal savo pobūdį skirtingos individualios veiklos rūšys:

- savarankiška bet kokio pobūdžio komercinė ar gamybinė veikla, išskyrus (nuo 2010 m. sausio 1 d.) nekilnojamųjų pagal prigimtį daiktų pardavimo ir (ar) nuomos veiklą ir tas

komercinės arba gamybinės veiklos sritis, kuriomis verčiantis privaloma įsteigti juridinius asmenis);

- savarankiška kūryba, profesinė ir kita panašaus pobūdžio savarankiška veikla (kurios rezultatas yra originalūs literatūros, mokslo ir meno kūriniai, nepaisant jų meninės vertės, išraiškos būdo ir formos), profesinė (advokatų, notarų, antstolių ir pan.) ir kita panašaus pobūdžio veikla, išskyrus tas veiklos sritis, kuriomis verčiantis privaloma įsteigti juridinius asmenis);

- savarankiška sporto veikla (tai sportininkų - šachmatininkų, atletų, golfo žaidėjų veikla ir pan., komandinių sporto šakų atstovų - krepšininkų, rankininkų, ledo ritulininkų ir pan. veikla. Nardytojai, alpinistai (išskyrus dalyvaujančius kopimo varžybose) ir kitais panašiais užsiėmimais pramogai užsiimantys gyventojai sportininkais nelaikomi;

- savarankiška atlikėjo veikla (aktorius, dainininko, muzikanto, dirigento, šokėjo ar kito vaidinančio, dainuojančio, skaitančio, deklamuojančio ar kitaip atliekančio literatūros, meno, folkloro kūrinius ar cirko numerius gyventojas, taip pat orkestro, ansamblio ar choro vadovo ir dirigento) rengimosi viešam pasirodymui ir dalyvavimo viešame pasirodyme veikla).

2. INDIVIDUALIOS VEIKLOS ĮREGISTRAVIMAS

Prieš pradėdant vykdyti individualią veiklą, gyventojas apie tai turi informuoti mokesčių administratorių.

Remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.8 straipsniu, nepilnamečiai, sulaukę 14 metų, įgyja dalinį veiksnumą ir patys atsako pagal savo sutartines prievoles. Sulaukę šio amžiaus, turėdami tėvų arba rūpintojų sutikimą, jie įgyja teisę sudaryti bet kokius sandorius. Sandoriai, kuriuos šie nepilnamečiai sudaro be tėvų ar rūpintojų sutikimo, galioja, jeigu toks sutikimas gaunamas sudarius sandorį. Atsižvelgiant į tai, nepilnamečio nuo 14 metų individuali veikla registruojama, kai yra vieno iš tėvų (įtėvių, rūpintojų) sutikimas.

Gyventojas, įregistravimo į Mokesčių mokėtojų registrą/išregistravimo iš Mokesčių mokėtojų registro prašymo forma REG812 (toliau - Prašymo REG812 forma) patvirtinta Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2013 m. birželio 25 d. įsakymu Nr. VA-36 „Dėl fizinių asmenų įregistravimo į mokesčių mokėtojų registrą/išregistravimo iš Mokesčių mokėtojų registro taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2013, Nr. 67-3390). Prašymą REG812 gyventojas turi pateikti AVMI pagal gyvenamąją vietą, kurią jis Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo (Žin., 1998, Nr. 66-1910) nustatyta tvarka yra deklaravęs. Jei gyventojas nėra deklaravęs gyvenamosios vietos, prašymą jis turi pateikti tai AVMI, kurios aptarnaujamoje teritorijoje yra jo nuolatinė gyvenamoji vieta.

Prašymo forma gali būti pateikta tokiais būdais:

1. prisijungę prie e. VMI portalas, autorizuotų elektroninių paslaugų srityje Mano VMI (toliau - Mano VMI);

- 8.2. užpildydami popierinius prašymus, juos tiesiogiai įteikdamas arba išsiųsdamas paštu VMI pagal mokesčių mokėtojo gyvenamosios vietos adresą;

Kai gyventojas pateikia Prašymo REG812 formą mokesčių administratoriui, laikoma, kad jis informavo mokesčių administratorių apie pradedamą vykdyti individualią veiklą. Prašymo formos pateikimo laikas:

1. **notarai** prašymo formą turi pateikti ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymo dėl skyrimo notaro pareigoms įsigaliojimo dienos,

2. **advokatai** prašymo formą turi pateikti ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo Lietuvos Respublikos teisingumo ministro nustatytos formos teisės verstis advokato veikla liudijimo išdavimo dienos,

3. **advokatų padėjėjai** prašymo formą turi pateikti ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo jų įtraukimo į Lietuvos advokatų padėjėjų sąrašą dienos,

4. **antstoliai** prašymo formą turi pateikti ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo įtraukimo į Lietuvos antstolių sąrašą dienos,

5. **kiti individualią veiklą vykdančys** gyventojai prašymo formą turi pateikti ne vėliau kaip veiklos vykdymo pradžios dieną.

Mokesčių mokėtojas ne vėliau kaip per 5 darbo dienas turi informuoti mokesčių administratorių, pateikdamas Prašymo REG812 formą, kai pasikeičia ir/ar papildomi tokie Mokesčių mokėtojų registre įregistruoti jo duomenys:

1. faktinė gyvenamoji vieta Lietuvoje. Šio duomens pateikti nereikia, kai kečiasi Gyventojų registre deklaruota gyvenamoji vieta;

2. gyvenamoji vieta užsienio valstybėje (praneša tik nenuolatiniai gyventojai ar užsieniečiai);

3. vykdomos individualios veiklos pobūdis - pradeda vykdyti veiklą, kuri priskiriama laisvųjų profesijų veiklai, arba pradeda vykdyti kitą individualią veiklą. Taip pat, kai baigia vykdyti individualią veiklą per nuolatinę bazę ir pradeda vykdyti individualią veiklą kaip nuolatinis gyventojas;

4. pagrindinės veiklos rūšies kodas;

5. kitų veiklos rūšių kodas (-ai);

6. individualios veiklos vykdymo vietos/nuolatinės bazės duomenys;

7. elektroninių ryšių rekvizitai ar vienas iš jų (prašymą gali pateikti visi mokesčių mokėtojai, kurie pageidauja atnaujinti savo elektroninių ryšių rekvizitus);

8. apskaitą tvarkančio asmens duomenys;

9. atstovaujančio asmens duomenys.

Gyventojas, pageidaujantis nutraukti individualią veiklą, draudėjo ar kitą veiklą, turi asmeniškai ar per įgaliotą asmenį apie tai pranešti AVMI ne vėliau kaip prieš 5 darbo dienas iki tos veiklos nutraukimo dienos, pateikti naują prašymo REG812 formą.

Pavyzdys

Mokesčių mokėtojas nori įregistruoti savo vykdomos veiklos nutraukimą.

Prašymo 1 laukelyje mokesčių mokėtojas turi įrašyti mokesčių mokėtojo identifikacinį numerį, 5 laukelyje - vardą, 6 laukelyje - pavardę, 7 laukelyje - prašymo užpildymo datą. Prašymo 8.2 laukelyje „Mokesčių mokėtojo tipas“ viename iš langelių mokesčių mokėtojas turi įrašyti mokesčių mokėtojo tipo kodą, kuriuo buvo įregistruotas, taip konkrečiai nurodydamas, kokio pobūdžio veikla yra baigiama, atitinkamai į 8.2.1 - 8.2.2 laukelius įrašydamas vykdytos veiklos rūšis, kurias baigė vykdyti ir jų pabaigos datą (as). Laukelyje „R*“ nurodo įrašo tipą „L“, laukelyje „R***“ - datą, nuo kurios jo veikla yra baigiama. Prašymą pasirašo mokesčių mokėtojas ar jam atstovaujantis asmuo, nurodydamas to atstovaujančio asmens telefono numerį, elektroninio pašto adresą.

3. INDIVIDUALIOS VEIKLOS PAJAMOS

Individualios veiklos pajamos priskiriamos bet kokios gyventojų pajamos, kurias jis gavo, vykdydamas atitinkamos rūšies individualią veiklą (įskaitant ne pinigais gautas pajamas), t. y. joms priskiriamos pajamos, kurios gaunamos iš prekių pardavimo, paslaugų teikimo, pagamintos produkcijos realizavimo ir pan.

Individualios veiklos pajamos, išskyrus individualios veiklos pajamas, gautas iš darbdavio, sporto ir atlikėjų pajamas, taip pat individualios veiklos pajamas, gautas už parduotą arba kitaip perleistą nuosavybėn nenukirstą mišką, apvaliąją medieną, netauriųjų metalų laužą, priskiriamos **B klasės pajamoms**. Pajamų mokestį nuo pajamų, pagal mokesčio mokėjimo tvarką priskiriamų B klasės pajamoms, GPMĮ nustatyta tvarka deklaruoja, apskaičiuoja ir sumoka pats jas gavęs gyventojas, mokestiniams metams pasibaigus pateikdamas metinę pajamų mokesčio deklaraciją.

Gyventojas, vykdančios individualią veiklą, individualios veiklos pajamos gautos iš darbdavio, sporto ir atlikėjų individualios veiklos pajamos, taip pat individualios veiklos

pajamos, gautos už parduotą arba kitaip perleistą nuosavybės nenukirstą mišką, apvalią medieną, netauriųjų metalų laužą, gautos iš nuolatinio Lietuvos gyventojo, Lietuvos vieneto, iš užsienio vieneto per jo nuolatinę buveinę bei iš nenuolatinio Lietuvos gyventojo per jo nuolatinę bazę priskiriamos **A klasės pajamoms**. Šie subjektai, kaip mokesčių išskaičiuojantys asmenys, išmokėdami išmokas, privalo apskaičiuoti, išskaičiuoti ir sumokėti į biudžetą pajamų mokesčių.

3.1. Individualios veiklos pajamų pripažinimo principai

Gyventojas, kuris verčiasi individualia veikla ir nėra įregistruotas pridėtinės vertės mokesčio mokėtoju ir/arba savo individualiai veiklai nėra priskyres ir joje nenaudoja ilgalaikio turto, pajamos pripažįstamos **pinigų apskaitos principu**, t.y. pajamos pripažįstamos jų gavimo momentu. Pajamų gavimo momentu laikomas momentas, kai gyventojas lėšas gauna grynaisiais pinigais, pinigai pervedami į jo sąskaitą banke, apmokamos jos išlaidos ar pan.

Gyventojas, kuris verčiasi individualia veikla ir yra įregistruotas pridėtinės vertės mokesčio mokėtoju arba savo individualiai veiklai priskiria ir joje naudoja ilgalaikį turtą, individualios veiklos pajamos pripažįstamos pagal **kaupimo apskaitos principą** (nuostatos, susijusios su pajamų pripažinimu pagal kaupimo apskaitos principą, taikomos apskaičiuojant ir deklaruojant 2010 metų ir vėlesnių mokesčių laikotarpių pajamas). Kaupimo apskaitos principas pradedamas taikyti tuo mokesčiu laikotarpiu, kurį individualia veikla besiverčiantis gyventojas įregistruojamas pridėtinės vertės mokesčio mokėtoju arba priskiria turtą individualiai veiklai. Kaupimo apskaitos principo esmė: pajamos pripažįstamos tada, kai jos uždirbamos, neatsižvelgiant į pajamų gavimą, pvz., prekių pardavimo pajamos pripažįstamos uždirbtomis tada, kai prekės yra parduotos, o pajamos už paslaugas laikomos uždirbtomis, kai paslaugos arba darbai yra atlikti. Individualia veikla besiverčiantys gyventojai, pradėję taikyti kaupimo apskaitos principą, jį taiko iki veiklos pabaigos. Nuostatos dėl kaupimo apskaitos principo netaikomos gyventojams, vykdančiams sporto veiklą, atlikėjų veiklą ir veiklą, iš kurios gautos pajamos apmokestinamos įsigyjant verslo liudijimą.

3.2. Individualios veiklos turto pardavimo pajamos

Pajamos, gautos pardavus ar kitaip perleidus nuosavybės gyventojas įsigytą individualios veiklos turtą priskiriamos individualios veiklos pajamoms, t. y. tokios turto perleidimo pajamos apmokestinamos ta pačia tvarka, kaip ir individualios veiklos gautos pajamos. Nuo 2010 m. sausio 1 d. pajamos gautos pardavus nekilnojamąjį pagal prigimtį daiktą, kuris buvo deklaruotas kaip individualioje veikloje naudojamas turtas, taip pat pajamos, gautos už nekilnojamojo pagal prigimtį daikto nuomą, nelaikomos individualios veiklos pajamomis.

Pardavus arba kitaip perleidus nuosavybės individualios veiklos ilgalaikį turtą, leidžiamiesiems atskaitymams gali būti priskirta tik ta šio individualios veiklos turto įsigijimo išlaidų dalis, kuri nebuvo atskaityta priskiriant leidžiamiesiems atskaitymams to turto apskaičiuotą nusidėvėjimą (amortizaciją).

Pavyzdys

Gyventojas, vykdančias individualią veiklą pagal pažymą, įsigijo ir iškart veikloje pradėjo naudoti kompiuterį, kurį deklaravo kaip individualioje veikloje naudojamą turtą ir nusidėvėjimo išlaidas priskyrė individualios veiklos leidžiamiesiems atskaitymams. Kompiuterio įsigijimo kaina - 3000 lt., nusidėvėjimo normatyvas - 3 metai. Lygiai po metų gyventojas kompiuterį pardavė. Per metus (12 mėnesių) buvo priskaičiuotas 1000 lt. nusidėvėjimas. Likusi įsigijimo išlaidų dalis (2000 lt.) gali būti priskirta leidžiamiesiems atskaitymams tą mokesčių laikotarpį, kurį gyventojas gavo (uždirbo) pajamas iš individualios veiklos turto (kompiuterio) pardavimo.

Kai perleidžiamas vieno iš sutuoktinių individualioje veikloje naudotas sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės teise turimas turtas, individualią veiklą vykdančiam

(vykdžiusiam) gyventojui tenkanti šio turto įsigijimo kainos dalis mažinama iš gyventojų individualios veiklos pajamų atskaityta to turto įsigijimo išlaidų suma.

Tuo atveju, kai individualią veiklą vykdančias (vykdęs) sutuoktinis parduoto ar kitu būdu perleisto sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės teise turėto ilgalaikio turto nusidėvėjimą (amortizaciją) skaičiavo nuo visos šio turto įsigijimo kainos, leidžiamoms atskaitymams priskiriama to turto įsigijimo kainos dalis, kuri nebuvo atskaityta, laikantis nuostatos, kad visos pardavus ar kitaip perleidus minimą turtą gautos pajamos yra šį turtą individualioje veikloje naudojusio sutuoktinio pajamos.

4. PAJAMŲ MOKESČIO TARIFAI

Nuo 2010 m. sausio 1 d. pajamoms iš gyventojų individualios veiklos taikomas 5 procentų pajamų mokesčio tarifas. Šis tarifas taikomas pajamoms iš gamybos (įskaitant žemės ūkį), prekybos ar daugumos paslaugų teikimo.

15 procentų tarifas, taikomas laisvosioms profesijoms (tokioms veikloms, kaip advokatai, notariai, konsultantai, apskaitininkai, auditoriai, architektai, inžinieriai ir pan.) bei pajamoms iš vertybinių popierių (įskaitant pajamas iš išvestinių finansinių priemonių).

Laisvoji profesija - tai profesija, kuria reikiamą kvalifikaciją turintys gyventojai verčiasi asmeniškai, atsakingai ir profesiniu atžvilgiu nepriklausomai, teikdami intelektines paslaugas klientams ir visuomenei, įskaitant teisinę (advokato, advokato padėjėjo, notaro, notaro padėjėjo, antstolio, antstolio padėjėjo, konsultanto teisės klausimais ir kitą teisinę veiklą), apskaitininko, auditoriaus, buhalterio, lobisto, finansų konsultanto, mokesčių konsultanto, architekto, inžinieriaus, dizainerio, gydytojo, psichologo, žurnalisto, maklerio, brokerio ir panašią veiklą.

Pajamos gautos iš prekybos individualios veiklos (taip pat ir pajamos gautos iš parduoto šioje veikloje naudoto ilgalaikio turto) 2010 ir vėlesniais mokestiniais laikotarpiais apmokestinamos taikant 5 proc. pajamų mokesčio tarifą. Nuo 2010 m. sausio 1 d. pajamos, gautos iš nekilnojamojo turto prekybos, nepriskiriamos individualios veiklos pajamoms, todėl apmokestinamos taikant 15 proc. pajamų mokesčio tarifą, atėmus iš pardavimo pajamų to turto įsigijimo kainą (žr. GPMĮ 19 straipsnio komentarą).

Nuo 2010 m. sausio 1 d. gyventojai nelaikomi vykdančiais nekilnojamojo turto nuomos individualią veiklą, todėl 2010 m. gautas turto nuomos pajamas privalo apskaičiuoti, deklaruoti ir sumokėti mokėtiną pajamų mokesčio sumą, taikant 15 proc. pajamų mokesčio tarifą. Jeigu gyventojas patalpas nuomoja tik gyventojams, jis gali įsigyti patalpų nuomos verslo liudijimą sumokėdamas fiksuoto dydžio pajamų mokestį.

5. LEIDŽIAMŲ ATSKAITYMŲ, SUSIJĘ SU INDIVIDUALIOS VEIKLOS PAJAMŲ GAVIMU

Nuolatinio Lietuvos gyventojų su individualios veiklos pajamų gavimu susijusius leidžiamus atskaitymus bei jų apskaičiavimo tvarką patvirtino Lietuvos Respublikos finansų ministras 2002 m. rugsėjo 25 d. įsakymu Nr. 303 „Dėl Nuolatinio Lietuvos gyventojų su individualios veiklos pajamų gavimu susijusių leidžiamų atskaitymų bei jų apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo“ (Žin., 2002, Nr. 95-4149; nauja redakcija Žin., 2009, Nr. 84-3557, toliau - Tvarka).

Gyventojas, kuris verčiasi individualia veikla, leidžiamais atskaitymais laikomos su per mokestinį laikotarpį faktiškai gautomis arba uždirbtomis, jei gyventojas pagal GPMĮ 8 str. 5 dalį pajamas pripažįsta pagal kaupimo apskaitos principą, individualios veiklos pajamomis susijusios gyventojų padarytos įprastinės šiai veiklai išlaidos (išlaidų dalis, tenkanti per mokestinį laikotarpį gautoms arba uždirbtoms pajamoms), jeigu Tvarka nenustato ko kita. Tokios išlaidos apima prekių, medžiagų, žaliavų, detalių įsigijimo išlaidas, nuomos, reklamos, palūkanų, įrankių įsigijimo, darbo užmokesčio išlaidas, privalomojo socialinio, sveikatos draudimo įmokas, privalomas rinkliavas, mokesčius ir kitas išlaidas, susijusias su individualios veiklos pajamų gavimu.

2010 metais ir vėlesniais mokestiniais laikotarpiais siekiant palengvinti administracinę našą individualią veiklą vykdančioms asmenims apskaičiuojant individualios veiklos apmokestinamąsias pajamas, GPMĮ 18 str. 12 dalyje nustatyta alternatyvi gyventojų individualios veiklos pajamoms tenkančių išlaidų pripažinimo leidžiamais atskaitymais tvarka: individualios veiklos pajamų gavęs (uždirbęs) gyventojas gali pasirinkti leidžiamais atskaitymais laikyti 30 proc. gautų (uždirbtų) individualios veiklos pajamų sumos. Atimant minėtą, leidžiamais atskaitymais laikomą, sumą nėra reikalaujama faktines išlaidas pagrįsti atitinkamais dokumentais. Ši alternatyvi leidžiamų atskaitymų pripažinimo tvarka netaikoma, kai individualios veiklos pajamas ar jų dalį gyventojas gauna iš su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusio asmens.

Jeigu gyventojas vykdo kelių aiškiai skirtingų rūšių individualią veiklą, su tokios veiklos pajamų gavimu susiję leidžiami atskaitymai atimami atskirai pagal kiekvienos individualios veiklos rūšies pajamas. Jei gyventojas visoms vykdomoms veiklos rūšims turi vieną išlaidoms pagrįsti dokumentą, tai išlaidas tarp veiklos rūšių jis paskirsto pats pagal faktines išlaidas arba proporcingai pajamoms iš individualios veiklos rūšių.

Jeigu gyventojas vykdo kelių skirtingų rūšių individualią veiklą, tai individualios veiklos išlaidos leidžiamiems atskaitymams gali būti priskiriamos skirtinga tvarka.

5.1. Ilgalaikio turto įsigijimo išlaidų priskyrimas leidžiamiems atskaitymams

Ilgalaikiam turtui priskiriamas toks turtas, kuris atitinka du kriterijus:

- turtas ilgiau kaip vienerius metus turi būti naudojamas gyventojų pajamoms uždirbti (ekonominei naudai gauti) ir
- turto kaina turi būti ne mažesnė už gyventojų kiekvienai turto grupei nusistatytą minimalią kainą.

Nėra tiksliai nustatyta, nuo kokios vertės turtas laikomas ilgalaikiu, nes jis šiai kategorijai priskiriamas atsižvelgiant ne tik į jo vertę (kainą), bet ir į jo esmę bei naudojimo trukmę.

Ilgalaikio turto įsigijimo išlaidų priskyrimą leidžiamiems atskaitymams reglamentuoja Lietuvos Respublikos finansų ministras 2002 m. rugsėjo 25 d. įsakymas Nr. 303 „Dėl Nuolatinio Lietuvos gyventojų su individualios veiklos pajamų gavimų susijusių leidžiamų atskaitymų bei jų apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo“.

Gyventojas, prieš pradėdamas individualioje veikloje naudoti ilgalaikį materialųjį turtą, privalo AVMI pateikti užpildytą VMI prie FM viršininko 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 372 „Dėl individualioje veikloje naudojamo ilgalaikio materialiojo turto deklaracijos FR0457 formos ir jos užpildymo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintos FR0457 formos deklaraciją. Deklaracija FR0457 pateikiama kiekvieną kartą prieš pradėdant naudoti kitą (anksčiau nedeklaruotą) ilgalaikį turtą.

Ilgalaikio turto įsigijimo išlaidomis laikoma turto įsigijimo kaina su PVM, jei turto įsigijimo momentu gyventojas nėra PVM mokėtojas, t. y. toks gyventojas turto nusidėvėjimą turi skaičiuoti nuo turto įsigijimo kainos su PVM.

Ilgalaikio turto įsigijimo išlaidos gali būti atimamos iš individualios veiklos pajamų lygiomis dalimis per laikotarpį, kuris atitinka tai ilgalaikio turto grupei Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo (Žin., 2001, Nr. 110-3992) 1 priedėlyje nustatytą nusidėvėjimo (amortizacijos) normatyvą metais. Apskaičiuotą nusidėvėjimą galima priskirti leidžiamiems atskaitymams, jei tenkinamos tam tikros sąlygos:

- 1) turtas priklauso gyventojui nuosavybės teise arba gautas pagal lizingo (finansinės nuomos) sutartį, kurioje numatytas nuosavybės teisės perėjimas,
- 2) naudojamas individualioje veikloje,
- 3) deklaruotas deklaracijoje FR0457,
- 4) nepriskiriamas ilgalaikiam turtui, kurio įsigijimo išlaidos leidžiamiems atskaitymams nepriskiriamos.

Jei turtas naudojamas ne tik individualioje veikloje ir individualios veiklos turtui priskiriama tik tam tikra turto dalis, jos įsigijimo išlaidomis laikoma atitinkama apskaičiuotos šio ilgalaikio turto įsigijimo kainos dalis, atitinkanti mokesčių administratoriui deklaruotą to ilgalaikio turto naudojimo individualioje veikloje dalį procentais

Jeigu ilgalaikis turtas priskiriamas individualios veiklos turtui ne tuo pačiu mokestiniu laikotarpiu, kurį įsigytas, nustatant jo įsigijimo išlaidas, kurios gali būti atskaitomos iš pajamų, iš ilgalaikio turto įsigijimo dokumentuose, turinčiuose juridinę galią, nurodytos kainos atimama tos kainos dalis, atitinkanti to ilgalaikio turto sąlyginio nusidėvėjimo (amortizacijos) per laikotarpį nuo jo įsigijimo iki to mokestinio laikotarpio, kurį ilgalaikis turtas buvo deklaruotas kaip individualios veiklos turtas, sumą.

Sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės teise turimo turto įsigijimo išlaidos vieno iš sutuoktinių individualios veiklos leidžiamiesiems atskaitymams nustatyta tvarka gali būti priskiriamos tik esant kito sutuoktinio sutikimui šį turtą valdyti, naudoti ir juo disponuoti kaip individualios veiklos turtu. Nesant tokio sutikimo, vieno iš sutuoktinių individualios veiklos leidžiamiesiems atskaitymams nustatyta tvarka gali būti priskiriama ne daugiau kaip 50 proc. nustatyta tvarka apskaičiuotos tokio individualioje veikloje naudojamo ilgalaikio turto įsigijimo išlaidų sumos.

Leidžiamiesiems atskaitymams nepriskiriamos tokio turto įsigijimo išlaidos:

- lengvųjų automobilių įsigijimo išlaidos, išskyrus atvejus, kai lengvieji automobiliai naudojami tik teikiant transporto arba vairavimo mokymo paslaugas ir (arba) nuomojami,
- gyvenamųjų pastatų ir patalpų įsigijimo išlaidos. Tačiau, jeigu gyventojas pakeitė įsigytų gyvenamųjų pastatų ir patalpų paskirtį ir valstybės įmonėje Registrų centras, jas įregistravo kaip negyvenamosios paskirties pastatus ir patalpas, tai tokių negyvenamosios paskirties pastatų ir patalpų įsigijimo išlaidos priskiriamos leidžiamiesiems atskaitymams,
- kompiuterių programų susikūrimo išlaidos,
- kompiuterių programų įsigijimo išlaidos, jeigu šios programos yra įsigytos iš asocijuotų asmenų arba yra įsigytos iš vienetų, įregistruotų ar kitaip organizuotų tikslinėse teritorijose, arba gyventojų, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra tikslinėje teritorijoje.

5.2. Ilgalaikio materialaus turto eksploatavimo išlaidų priskyrimas leidžiamiesiems atskaitymams

Turto eksploatavimo išlaidų priskyrimą leidžiamiesiems atskaitymams reglamentuoja Lietuvos Respublikos finansų ministro 2002 m. rugsėjo 25 d. įsakymas Nr. 303 „Dėl Nuolatinio Lietuvos gyventojų su individualios veiklos pajamų gavimu susijusių leidžiamų atskaitymų bei jų apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo“.

Individualios veiklos turto, kuris :

- buvo įsigytas gyventojų vardu (atitinkamai jo sutuoktinio), gautas pagal lizingo (finansinės nuomos) sutartį, kurioje numatytas nuosavybės teisės perėjimas arba buvo išsinuomotas ar perduotas pagal panaudos sutartį;
- buvo deklaruotas deklaracijoje FR0457 kaip individualios veiklos turtas;
- yra naudojamas individualioje veikloje

eksploatavimo išlaidos leidžiamiesiems atskaitymams priskiriamos **pagal to turto faktinį naudojimą individualioje veikloje** (t.y. turto dalies (procentais) priskyrimas individualiai veiklai), neatsižvelgiant į tai ar to turto įsigijimo išlaidos (ar bet kokia jų dalis) buvo priskirta leidžiamiesiems atskaitymams, ar ne.

Jeigu individualios veiklos turtas veikloje buvo naudojamas ne visą mokestinį laikotarpį, tai leidžiamiesiems atskaitymams šio turto eksploatavimo išlaidos priskiriamos nuo to mėnesio, kurį turtas pradėtas naudoti individualioje veikloje.

Gyventojas, norintis leidžiamais atskaitymais pripažinti patirtas **degalų įsigijimo išlaidas**, turi pagrįsti ne tik faktą, kad tokios išlaidos yra patirtos, o ir sunaudotų degalų kiekį individualios veiklos pajamų uždirbimui, t. y. gyventojas turi įrodyti, kokį kiekį degalų jis išnaudojo vykdydamas individualią veiklą.

Tam tikslui gyventojas turėtų savo pasirinkta ir suprantama forma fiksuoti individualioje veikloje naudojamos transporto priemonės panaudojimo ir degalų suvartojimo duomenis. Degalų sunaudojimo normas gyventojas gali pasitvirtinti pats, atsižvelgdamas į:

- gamintojo nurodytus transporto priemonės techninius duomenis arba
- kontrolines (bazines) kuro sąnaudų normas patvirtintas Automobilių kuro normų nustatymo metodika, kuri patvirtinta Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 1995 m. spalio 12 d. įsakymu Nr. 405 (Žin., 1995, Nr. 85-1933).

Prie leidžiamų atskaitymų galima priskirti tik faktiškai nuvažiuotam (siejamam su pajamų uždirbimu) atstumui tenkantį degalų kiekį, neviršijantį norminio kiekio.

Telefono pokalbių išlaidas (taip pat ir interneto išlaidas) galima priskirti individualios veiklos leidžiamiems atskaitymams, jeigu telefonas (kompiuteris) nebuvo deklaruotas individualioje veikloje naudojamo ilgalaikio materialiojo turto deklaracijos FR0457 formoje. Telefono pokalbių (internetu paslaugų) sąskaita faktūra turi būti išrašyta individualią veiklą vykdančio gyventoją vardu arba individualią veiklą vykdančio gyventoją šeimos nario vardu (tuo atveju, kai veikloje gyventojas naudoja telefono numerį, išduotą šeimos nario vardu).

Individualios veiklos leidžiamiems atskaitymams galima priskirti išankstinio apmokėjimo mobilių telefonų pokalbių kortelių įsigijimo išlaidas („Labas“, „Ežys“, „Tele 2“ ir t.t.), pagrįstas kasos aparato čekiais ir/arba sąskaitomis faktūromis.

5.3. Ilgalaikio materialiojo turto remonto ir rekonstrukcijos išlaidų priskyrimas leidžiamiems atskaitymams

Individualios veiklos ilgalaikio materialiojo turto remonto išlaidos priskiriamos leidžiamiems atskaitymams, jeigu:

- ilgalaikis materialusis turtas buvo deklaruotas kaip individualios veiklos turtas (FR0457);
- atsižvelgiant į to turto faktinį naudojimą individualioje veikloje (t.y. turto dalies (procentais) priskyrimą individualiai veiklai) per mokestinį laikotarpį;
- neatsižvelgiant į tai, ar to turto įsigijimo išlaidos (ar bet kokia jų dalis) buvo priskirtos leidžiamiems atskaitymams ar ne.

Jei atliekamas individualios veiklos ilgalaikio materialiojo turto (išskyrus gyvenamuosius pastatus ir patalpas bei lengvuosius automobilius, išskyrus tuos, kurie naudojami tik teikiant transporto arba vairavimo mokymo paslaugas ir (arba) nuomojami) **remontas, kuris pailgina turto naudingo tarnavimo laiką arba pagerina jo naudingąsias savybes**, arba **rekonstravimas**, šio remonto arba rekonstravimo verte yra didinama remontuoto arba rekonstruoto individualios veiklos ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo kaina.

Pagal nuomos sutartį, kurioje nenumatytas nuosavybės teisės perėjimas, pagal **panaudos sutartį** ar kitais pagrindais, nesusijusiais su nuosavybės teisės perleidimu, individualioje veikloje naudojamo nenuosavo ilgalaikio materialiojo turto **remonto, kuris pailgina turto naudingo tarnavimo laiką arba pagerina jo naudingąsias savybes**, arba **rekonstravimo** sąnaudos (kai turtas individualioje veikloje naudojamas ne 100 proc. - turto dalies priskyrimą individualiai veiklai atitinkanti tokių sąnaudų dalis) atskaitomos iš individualios veiklos pajamų lygiomis dalimis:

- **per sutartyje numatytą to turto naudojimo individualioje veikloje laikotarpį** pradedant nuo kito mėnesio po remonto ar rekonstravimo darbų užbaigimo dienos;

- kai sudaryta neterminuota sutartis - per Pelno mokesčio įstatymo 1 priedėlyje atitinkamoms turto grupėms nustatytą laikotarpį, bet ne trumpesnį kaip 36 mėnesiai.

Jeigu sutartis nutraukiama prieš terminą, likusi remonto arba rekonstravimo sąnaudų dalis, kuri dar nebuvo įtraukta į leidžiamus atskaitymus, negali būti atskaitoma iš individualios veiklos pajamų.

Gyvenamųjų pastatų ir patalpų bei lengvųjų automobilių, išskyrus tų, kurie naudojami tik teikiant transporto arba vairavimo mokymo paslaugas ir (arba) nuomojami, remonto, kuris pailgina turto naudojimo tarnavimo laiką arba pagerina jo naudingąsias savybes, ir rekonstravimo išlaidos individualios veiklos leidžiamiesiems atskaitymams **negali būti priskirtos**.

5.4. Kompiuterių programų įsigijimo išlaidų priskyrimas leidžiamiesiems atskaitymams

Kompiuterių programų **įsigijimo** išlaidos gali būti priskirtos leidžiamiesiems atskaitymams tik, jeigu:

- programos įsigytos iš nepriklausomų asmenų;
- nėra įsigytos iš vienetų, įregistruotų ar kitaip organizuotų tikslinėse teritorijose arba
- gyventojų, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra tikslinėje teritorijoje.

Tokių teritorijų sąrašas patvirtintas Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. 344 „Dėl Tikslinių teritorijų sąrašo patvirtinimo“ (Žin., 2001, Nr. 110-4021; 2004, Nr. 130-4684).

Kompiuterių programų **sukūrimo** išlaidos nepriskiriamos individualios veiklos leidžiamiesiems atskaitymams.

5.5. Prekių, medžiagų, žaliavų, detalių ir kito trumpalaikio turto įsigijimo išlaidų priskyrimas leidžiamiesiems atskaitymams

Prekių, medžiagų, žaliavų, detalių įsigijimo išlaidas galima priskirti gyventojo individualios veiklos leidžiamiesiems atskaitymams, **jeigu jos patirtos pajamoms gauti**. Šios išlaidos turi būti pagrįstos juridinę galią turinčiais dokumentais.

Jeigu gyventojas **iki individualios veiklos įregistravimo įsigyja** medžiagų, žaliavų, detalių ar kitų prekių, kurias vėliau parduoda vykdydamas individualią veiklą, o pajamas, gautas už prekes, priskiria individualios veiklos pajamoms, tai jis gali šių prekių įsigijimo kainą priskirti individualios veiklos leidžiamiesiems atskaitymams, jeigu turi juridinę galią turinčius prekių įsigijimo dokumentus.

Įregistravus veiklą (taip pat ir iki individualios veiklos įregistravimo) **įsigyto trumpalaikio turto** (pavyzdžiui, įrankių ir pan., kurių nudėvėjimas nėra skaičiuojamas), kuris naudojamas pradėtoje individualioje veikloje, įsigijimo išlaidos leidžiamiesiems atskaitymams gali būti priskirtos, jeigu tas turtas **nebuvo (nebus) naudojamas asmeniniais tikslais**.

Jei trumpalaikis turtas buvo (bus) naudojamas ir asmeniniais tikslais, tai tokio turto įsigijimo išlaidos, priskiriamos leidžiamiesiems atskaitymams, turėtų būti sumažintos ta dalimi (procentais), kuria turtas buvo (bus) naudojamas asmeniniais tikslais.

Jeigu individualios veiklos vykdytojas išregistruoja individualią veiklą ir pas ją lieka nerealizuotų prekių likutis, prekes jis gali parduoti kaip neindividualios veiklos turtą. Tokiu atveju apmokestinamosios turto pardavimo pajamos (t.y. pardavimo ir įsigijimo kainų skirtumas) didesnės kaip 8000 lt., bus apmokestinamos taikant 15 proc. gyventojų pajamų mokesčio tarifą.

5.6. Privalomojo sveikatos draudimo ir valstybinio socialinio draudimo įmokų priskyrimas leidžiamiesiems atskaitymams

2010 metais ir vėlesniais mokestiniais laikotarpiais nuo individualios veiklos pajamų gyventojo mokėtinos socialinio draudimo (toliau - VSD) ir privalomojo sveikatos draudimo (toliau - PSD) įmokos priskiriamos leidžiamiems atskaitymams **tą mokestinį laikotarpį, kurį gautos arba uždirbtos individualios veiklos pajamos, nuo kurių tos įmokos apskaičiuotos, t. y. įmokos sumokėtos nuo 2011 metais gautų (uždirbtų) pajamų bus priskiriamos šio mokestinio laikotarpio leidžiamiems atskaitymas, neatsižvelgiant į tai, kada jos sumokėtos.**

Jeigu gyventojas vykdančias individualią veiklą pagal pažymą samdo darbuotojus (sudaro darbo sutartį), jo įprastinėms išlaidoms, susijusioms su individualios veiklos pajamų gavimu, galima priskirti:

- mokamą darbo užmokestį;
- visus su juo susijusius mokesčius: VSD ir PSD įmokas.

5.7. Išlaidos, kurių priskyrimas leidžiamiems atskaitymams ribojamas

Išlaidoms, kurių priskyrimas leidžiamiems atskaitymams yra ribojamas, priskiriamos:

1) **reklamos išlaidos**, skirtos informacijai, susijusiai su nuolatinio Lietuvos gyventojo vykdoma individualia veikla ir skatinančiai įsigyti prekių ar naudotis paslaugomis, bet kokia forma ir bet kuriomis priemonėmis skleisti esamiems ar potencialiems pirkėjams, negali būti priskiriamos leidžiamiems atskaitymams, jei jos skirtos kontroliuojamuosius vienetams ir susijusius asmenis, informuoti, taip pat išlaidos, susijusios su informacijos apie individualią veiklą skleidimu, kai atitinkamos veiklos reklamą draudžia įstatymas;

2) gyventojo, vykdančio individualią veiklą ar jo samdomo darbuotojo **nakvynės, kelionės, registravimosi dalyvauti konferencijoje, simpoziume, parodoje ar kitokiame renginyje**, susijusiose su gyventojo individualia veikla, išlaidos ir **dienpinigių išlaidos**, jeigu gyventojas savo ar samdomo darbuotojo išvykimą iš nuolatinės veiklos vykdymo vietos yra įforminęs atitinkamu aktu, kuriame nurodyta išvykimo tikslas, vieta (vietos), trukmė (jeigu komandiruotės metu vykstama į keletą užsienio valstybių - buvimo kiekvienoje užsienio valstybėje trukmė) ir gyventojo numatomų apmokėti išlaidų rūšys. Jeigu išvykimas susijęs tiek su individualios veiklos vykdymu, tiek su asmeniniais gyventojo tikslais, akte turi būti nurodyta ir pagrįsta, kuri dalis su išvykimu susijusių išlaidų priskirtina individualiai veiklai, ir tik ši dalis išlaidų gali būti priskirta leidžiamiems atskaitymams;

3) **pelno nesiekiantiems vienetams sumokėtų stojamųjų narių įnašų ir narių mokesčių suma**, tačiau ne daugiau kaip 0,2 procento individualios veiklos pajamų. Stojamieji narių įnašai ir narių mokesčiai leidžiamiems atskaitymams priskiriami neatsižvelgiant į 0,2 procento nustatytą apribojimą, jei mokami savivaldos organizacijoms, kuriose narystė pagal atitinkamą veiklą reglamentuojančius teisės aktus yra privaloma;

4) sumokėtų palūkanų dalis, neviršijanti tokios paskolos rinkos kainos, kai mokamos **palūkanos už individualiai veiklai vykdyti paimtą paskolą**. Individualią veiklą vykdančio gyventojo palūkanos, mokamos už paskolą, paimtą kito nei gyvenamosios paskirties statinio statybai, kaupiamos ir individualios veiklos leidžiamiems atskaitymams priskiriamos kaip to turto įsigijimo išlaidų dalis, jei, užbaigus statybos darbus, šis turtas naudojamas individualioje veikloje ir deklaruotas centrinio mokesčio administratoriaus nustatyta tvarka;

5) mokestiniu laikotarpiu **faktiškai patirtų natūralios netekties nuostolių**, išskyrus šviežių vaisių, uogų, grybų ir daržovių natūralios netekties nuostolius, suma, neviršijanti 1 procento gyventojo mokestinio laikotarpio individualios veiklos pajamų. Leidžiamiems atskaitymams priskiriama mokestiniu laikotarpiu faktiškai patirtų šviežių vaisių, uogų, grybų ir daržovių natūralios netekties nuostolių suma negali viršyti 3 procentų gyventojo mokestinio laikotarpio individualios veiklos pajamų;

6) 50 proc. su individualios veiklos pajamomis susijusių gyventojo patirtų **reprezentacinių išlaidų**, tačiau bet koku atveju tokia suma negali viršyti 2 proc. gyventojo individualios veiklos pajamų per mokestinį laikotarpį. **Reprezentacinėmis sąnaudomis laikomos** gyventojo išlaidos konkrečių asmenų naudai naujiems verslo ryšiams su kitais gyventojais ar

vienetais, išskyrus su šiuo gyventoju darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusius asmenis, taip pat sutuoktinius, sugyventinius, vaikus (įvaikius), tėvus (itėvius) ir vienetus, kuriuose gyventojas tiesiogiai ar netiesiogiai valdo daugiau kaip 25 procentus akcijų (dalių, pajų), užmegzti ar esamiems verslo ryšiams pagerinti.

5.8. Leidžiamiems atskaitymams nepriskiriamos išlaidos

Nuolatinio Lietuvos gyventojų, kuris verčiasi individualia veikla, leidžiamiems atskaitymams nepriskiriamos:

- 1) gyvenamųjų pastatų ir patalpų, žemės įsigijimo išlaidos;
- 2) lengvųjų automobilių, išskyrus tuos, kurie naudojami tik teikiant transporto arba vairavimo mokymo paslaugas ir (arba) nuomojami, įsigijimo išlaidos;
- 3) kompiuterių programų sukūrimo išlaidos;
- 4) kompiuterių programų įsigijimo išlaidos, jeigu šios programos yra įsigytos iš asocijuotų asmenų arba yra įsigytos iš vienetų, įregistruotų ar kitaip organizuotų tikslinėse teritorijose, arba gyventojų, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra tikslinėje teritorijoje;
- 5) į biudžetą mokamas pridėtinės vertės mokestis ir GPM įstatymo nustatytas pajamų mokestis;
- 6) pirkimo (importo) pridėtinės vertės mokestis, gyventojų, kuris yra pridėtinės vertės mokesčio mokėtojas, įtrauktas į pridėtinės vertės mokesčio atskaitą;
- 7) sumokėtos netesybos, į biudžetą ir valstybės pinigų fondus sumokėtos baudos, delspinigiai ir kitos sankcijos už teisės aktų pažeidimus;
- 8) išlaidos paramai ir dovanoms;
- 9) išmokos užsienio gyventojams, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra tikslinėse teritorijose;
- 10) gyventojų padarytos žalos atlyginimas;
- 11) išmokos, nuo kurių gyventojas privalėjo išskaičiuoti pajamų arba pelno mokestį, tačiau jo neišskaičiavo;
- 12) išmokos užsienio vienetams, kurie įregistruoti ar kitaip organizuoti tikslinėse teritorijose, jeigu išmokas mokantis gyventojas vietos mokesčio administratoriui neįrodo, kad tokios išmokos yra susijusios su jas mokančio gyventojų ir jas gaunančio užsienio vieneto įprastine veikla ir kad išmokas gaunantis užsienio vienetas valdo turtą, reikalingą tokiai įprastinei veiklai vykdyti, ir jeigu išmoka ir ekonomiškai pagrįsta ūkinė operacija yra susijusios;
- 13) neapmokestinamosioms pajamoms tenkantys leidžiami atskaitymai.

5.9. Nenuolatinio Lietuvos gyventojų su individualios veiklos pajamų gavimu susiję leidžiami atskaitymai

Nenuolatinio Lietuvos gyventojų su individualios veiklos per nuolatinę bazę pajamų gavimu susijusius leidžiamus atskaitymus bei jų apskaičiavimo tvarką patvirtino Finansų ministras 2002 m. rugsėjo 25 d. įsakymu Nr. 304 „Dėl Nenuolatinio Lietuvos gyventojų su individualios veiklos per nuolatinę bazę pajamų gavimu susijusių leidžiamų atskaitymų bei jų apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo“ (Žin., 2002, Nr. 95-4150). Nenuolatinio Lietuvos gyventojų, kuris verčiasi individualia veikla, patirtos išlaidos priskiriamos leidžiamiems atskaitymams tokia pačia tvarka kaip ir nuolatinio Lietuvos gyventojų, kiek tai neprieštarauja Finansų ministro 2002 m. rugsėjo 25 d. įsakymu Nr. 304 patvirtintai tvarkai.

5.10. Išlaidas pagrindžiantys dokumentai

Išlaidos turi būti pagrįstos dokumentais, turinčiais visus Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatyme bei kituose teisės aktuose numatytus privalomus apskaitos dokumentų rekvizitus.

Be privalomų apskaitos dokumentų rekvizitų išlaidas pagrindžiančiuose dokumentuose privalo būti nurodyta:

- 1) prekių ar paslaugų teikėjo vardas, pavardė ir asmens kodas;
- 2) prekių ar paslaugų pirkėjo (gyventojų) vardas, pavardė ir asmens kodas.

Iš visų išlaidas pagrindžiančių dokumentų turėtų būti galima nustatyti ūkinės operacijos turinį, todėl tokiuose dokumentuose be kitų rekvizitų turėtų būti ir pirkėjo bei pardavėjo rekvizitai.

Asmens kodo reikalavimas neprivalomas, jeigu tam tikrų dokumentų išrašymą reglamentuojantys teisės aktai įsakmiai nenurodo, kad asmens kodas yra vienas iš būtinų tokio dokumento rekvizitų. Pavyzdžiui, reikalavimus sąskaitai faktūrai ir PVM sąskaitai faktūrai nustato Mokesčiams apskaičiuoti naudojamų apskaitos dokumentų išrašymo ir pripažinimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 29 d. nutarimu Nr. 780. Šiose taisyklėse, įsakmiai nurodyta, kad **sąskaitose faktūrose be kitų rekvizitų turi būti nurodytas ir pirkėjo kodas**. Vadovaujantis PVM įstatymo 80 straipsnio nuostatomis, **PVM sąskaitose faktūrose neprivaloma nurodyti pirkėjo asmens kodo**.

Išlaidos kasos aparatų kvitais gali būti pagrįstos tik tuo atveju, jeigu prekių ar paslaugų, kurių įsigijimą patvirtina kasos aparato kvitas, vertė (įskaitant PVM) neviršija 1000 litų

Kai individualia veikla besiverčiantis gyventojas įsigyja prekes (paslaugas) iš **užsienio vienetų ar užsienio gyventojų**, išlaidas pagrindžiantys dokumentai turi atspindėti ūkinės operacijos turinį. Iš ūkinės operacijos turinio, turi būti galima nustatyti kas, kam, už kiek ir kokią prekę (paslaugą) pardavė.

Gyventojas pereidamas į kitą individualios veiklos vykdymo formą (iš individualios veiklos, vykdytos įsigijus verslo liudijimą, į įregistruotą individualią veiklą pagal pažymą) turi:

1) turėti prekių, medžiagų ar žaliavų, įsigytų veiklą vykdant įsigijus verslo liudijimą, įsigijimo dokumentus, t. y.:

- sąskaitą faktūrą arba PVM sąskaitą faktūrą - kai prekės, medžiagos arba žaliavos įsigytos iš Lietuvos juridinių asmenų arba užsienio apmokestinamojo vieneto, vykdančio veiklą per nuolatinę buveinę; prekių (paslaugų) pirkimo-pardavimo kvitą arba kasos aparato kvitą, sąskaitą faktūrą arba PVM sąskaitą faktūrą - kai prekės, medžiagos arba žaliavos įsigytos iš gyventojų, kurie verčiasi individualia veikla, kaip ji apibrėžta Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatyme; dokumentą, kuriuo įformintas prekių, medžiagų arba žaliavų tiekimas ir iš kurio galima nustatyti ūkinės operacijos turinį, - kai prekės, medžiagos arba žaliavos įsigytos Europos Sąjungos valstybėse;

- importo deklaraciją, kuria įformintas prekių, medžiagų arba žaliavų importas į Europos Bendrijų muitų teritoriją, - kai prekės, medžiagos arba žaliavos įsigytos ne Europos Bendrijų muitų teritorijoje;

- prekių (paslaugų) pirkimo-pardavimo kvitą arba kasos aparato kvitą, arba PVM sąskaitą faktūrą (jei prekės buvo įsigytos iki 2012-01-01) - kai prekės perkamos iš gyventojų, įsigijusio verslo liudijimą verstis prekyba, kai iš verslo liudijimą įsigijusio gyventojų perkama jo pagaminta produkcija, kai žemės ūkio produkcija perkama iš gyventojų (ne PVM mokėtojų), kuris pats ją išaugino, arba kai iš gyventojų (ne PVM mokėtojų ir neįsigijusio verslo liudijimo) perkami asmeninės nuosavybės teisės priklausantys daiktai.

2) būti atlikta nerealizuotų prekių inventorizacija ir surašytas laisvos formos dokumentas (pažyma), kuriame būtų nurodytos nerealizuotos prekės, jų kiekiai bei įsigijimo kaina.

6. BUHALTERINĖS APSKAITOS TVARKYMAS

Nuolatiniai Lietuvos gyventojai, besiverčiantys individualia veikla (išskyrus įsigijusius verslo liudijimus) ir nenuolatiniai Lietuvos gyventojai, veikiantys per nuolatinę bazę Lietuvoje, tvarkydami buhalterinę apskaitą, turi vadovautis Buhalterinės apskaitos taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. vasario 17 d. įsakymu Nr. 1K-040 „Dėl Gyventojų, besiverčiančių individualia veikla (išskyrus gyventojus, įsigijusius verslo

liudijimus), buhalterinės apskaitos taisyklių patvirtinimo” (Žin., 2003, Nr. 18-785). Šiuo įsakymu patvirtintos taisyklės netaikomos:

- 1) ūkininkams;
- 2) gyventojams, iš individualios veiklos gaunantiems tik pajamų iš realizuotos žemės ūkio produkcijos, užaugintos, taip pat užaugintos ir perdirbtos gyventojų nuosavybės teise turimoje, išsinuomotoje ar gyventojui suteiktoje žemėje;
- 3) gyventojams, gaunantiems pajamų už parduodamas pačių surinktas miško gėrybes (grybus, uogas, riešutus, vaistažoles).

6.1. Pajamų - išlaidų apskaitos žurnalas naudojimas ir jo pildymas

Gyventojas, taikantis pinigų apskaitos principą ir gyventojas, taikantis kaupimo apskaitos principą, privalo pildyti Gyventojų individualios veiklos pajamų - išlaidų apskaitos žurnalą. Gyventojas, vykdamas individualią veiklą, pajamų - išlaidų apskaitos žurnalą gali įsigyti parduotuvėse, prekiaujančiose buhalterinės apskaitos blankais arba pasigaminti, vadovaujantis 2010-05-24 finansų ministro įsakymu Nr. 1K-166 patvirtinta pavyzdine forma. Taip pat gyventojas pajamų - išlaidų apskaitos žurnalą gali pildyti ir elektroniniu būdu.

Pajamų - išlaidų žurnalas gali būti nepildomas, jeigu:

- gyventojas veiklos pajamoms apskaityti naudoja kasos aparatą, nes veiklos pajamos ir išlaidos tokiu atveju privalo būti nurodytos kasos aparato kasos operacijų žurnale (nuo 2011-05-01);
- gyventojas, tvarkydamas buhalterinę apskaitą, taiko dvejybinių įrašų ir jei iš jo pildomų apskaitos registrų galima nustatyti mokesčiams apskaičiuoti reikiamus duomenis.

Gyventojas vykdamas kelių rūšių individualią veiklą privalo pildyti atskirus pajamų - išlaidų apskaitos žurnalus visoms vykdomoms individualios veiklos rūšims, kurios nurodytos Nuolatinio Lietuvos gyventojų individualios veiklos vykdymo pažymoje FR0468.

Duomenys apie gautas pajamas ir patirtas išlaidas į pajamų - išlaidų žurnalą įrašomi ne vėliau kaip iki paskutinės kito mėnesio dienos. Jei per mokestinį laikotarpį į žurnalą įrašoma daug įrašų, tai gyventojas gali daryti tarpinių sumų įrašus (kas mėnesį, ketvirtį, pusmetį), kuriuos privalo pasirašyti.

Pajamų - išlaidų žurnalas pildomas skirtingai, priklausomai nuo to, kokį apskaitos principą taiko, gyventojas, įregistravęs individualią veiklą pagal pažymą:

- **Pinigų apskaitos principą taikantis gyventojas** daro atskirą įrašą pajamų - išlaidų apskaitos žurnale, kai faktiškai gauna pajamų iš individualios veiklos arba kai turi išlaidų, susijusių su faktiškai gautomis individualios veiklos pajamomis, neatsižvelgdamas į tai, ar jos apmokėtos;
- **Kaupimo apskaitos principą taikantis gyventojas** daro atskirą įrašą Pajamų ir išlaidų apskaitos žurnale, kai uždirba pajamų, neatsižvelgdamas į pinigų gavimą, arba kai turi išlaidų, susijusių su uždirbtomis individualios veiklos pajamomis, neatsižvelgdamas į tai, ar jos apmokėtos.

Gyventojas, pasirinkęs leidžiamais atskaitymais laikyti 30 procentų gautų (uždirbtų) individualios veiklos pajamų, neprivalo pildyti pajamų - išlaidų žurnalo skilčių, susijusių su išlaidomis, be to neprivalo saugoti apskaitos dokumentų, kuriais pagrindžiamos išlaidos. Kiti individualios veiklos vykdytojai privalo saugoti apskaitos dokumentus ir pajamų - išlaidų žurnalus ne mažiau kaip 10 metų.

6.2. Įrašomi apskaitos dokumentai

Jeigu gyventojas, įregistravęs individualią veiklą pagal pažymą (ne PVM mokėtojas) turi veikloje naudoti kasos aparatą, tai:

- 1) pirkėjui - gyventojui privalo išduoti kasos aparato kvitą, o jam pageidaujant ir prekių (paslaugų) pirkimo-pardavimo kvitą arba sąskaitą-faktūrą;
- 2) pirkėjui - individualios veiklos vykdytojui privalo išduoti kasos aparato kvitą, o jam pageidaujant ir prekių (paslaugų) pirkimo-pardavimo kvitą arba sąskaitą-faktūrą;
- 3) pirkėjui - įmonei privalo išduoti kasos aparato kvitą, o pageidaujant ir prekių (paslaugų) pirkimo-pardavimo kvitą arba sąskaitą-faktūrą.

Jeigu gyventojas, įregistravęs individualią veiklą pagal pažymą (**PVM mokėtojas**) turi veikloje naudoti kasos aparatą, tai:

- 1) pirkėjui - gyventojui privalo išduoti kasos aparato kvitą, o jam pageidaujant ir PVM sąskaitą-faktūrą;
- 2) pirkėjui - individualios veiklos vykdytojui privalo išduoti kasos aparato kvitą, o jam pageidaujant ir PVM sąskaitą-faktūrą;
- 3) pirkėjui - įmonei privalo išduoti kasos aparato kvitą, o pageidaujant ir PVM sąskaitą-faktūrą.

Įvykus ūkinei operacijai, užbaigtas spausdinti **kasos aparato kvitas** kartu su grąža arba kita mokėjimo priemone įteikiami pirkėjui.

Jeigu gyventojas, įregistravęs individualią veiklą pagal pažymą (**ne PVM mokėtojas**) **neprivalo veikloje naudoti kasos aparato**, tai:

- 1) pirkėjui - gyventojui privalo išrašyti pasirinktinai prekių (paslaugų) pirkimo-pardavimo kvitą arba sąskaitą-faktūrą;
- 2) pirkėjui - individualios veiklos vykdytojui privalo išrašyti pasirinktinai prekių (paslaugų) pirkimo-pardavimo kvitą arba sąskaitą-faktūrą;
- 3) pirkėjui - įmonei privalo išrašyti pasirinktinai prekių (paslaugų) pirkimo-pardavimo kvitą arba sąskaitą-faktūrą.

Jeigu gyventojas, įregistravęs individualią veiklą pagal pažymą (**PVM mokėtojas**) **neprivalo veikloje naudoti kasos aparato**, tai:

- 1) pirkėjui - gyventojui, kuris pagal Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymą nėra apmokestinamasis asmuo, išrašo PVM sąskaitą-faktūrą arba prekių (paslaugų) pirkimo-pardavimo kvitą;
- 2) pirkėjui - gyventojui, kuris pagal Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymą yra PVM apmokestinamasis asmuo, privalo išrašyti PVM sąskaitą-faktūrą;
- 3) pirkėjui - įmonei privalo išrašyti PVM sąskaitą-faktūrą.

Prekių (paslaugų) pirkimo-pardavimo kvitas išrašomas pinigų gavimo momentu, neatsižvelgiant į tai, kada buvo suteiktos paslaugos. Kadangi Prekių (paslaugų) pirkimo-pardavimo kvitai išrašomi pinigų gavimo momentu, šį dokumentą rekomenduojama surašyti tuo atveju, kai prekių pardavimas (paslaugos suteikimas) sutampa su jų apmokėjimu.

Sąskaitos-faktūros arba PVM sąskaitos-faktūros, nepriklausomai nuo to, kuris apskaitos principas (pinigų ar kaupimo) individualioje veikloje taikomas išrašomas **prekių perdavimo arba paslaugos suteikimo momentu**. Kai pardavėjas ir pirkėjas susitaria (sudaro atskirą sutartį) ir nustato atsiskaitymo už prekes ar paslaugas momentą, nesutampantį su faktišku paslaugų atlikimo ar prekių perdavimo momentu, tai paslaugų suteikimo ar prekių perdavimo momentu išrašoma sąskaita faktūra (nurodant, kad atsiskaityta bus vėliau), o atsiskaičius vėliau, pinigų gavimo momentu išrašomas prekių (paslaugų) pirkimo-pardavimo kvitas.

Individualios veiklos vykdytojo samdomas darbuotojas **prekių (paslaugų) pirkimo-pardavimo kvitus** gali išrašyti individualios veiklos vykdytojo vardu, bet darbuotojas kvituose pasirašo savo vardu.

Gyventojai, kurie vykdydami individualią veiklą pirkėjams ar paslaugų gavėjams išrašo sąskaitas faktūras ar prekių (paslaugų) pirkimo - pardavimo kvitus, **pirkėjui gražinus prekes** turi pildyti dokumentus, iš kurių turinio galima būtų nuspręsti, kad prekė gražinta pardavėjui, o pinigai - pirkėjui. Tai gali būti laisvos formos pirkėjo prašymas gražinti pinigus ir pardavėjo surašytas aktas.

Gyventojai, kurie yra registruoti PVM mokėtojai, Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 83 straipsnyje nustatytais atvejais privalo išrašyti kreditinį dokumentą. Išrašoma kreditinė PVM sąskaita faktūra, rodanti įvykusius aplinkybių pasikeitimus.

6.3. Notarų, advokatų ir antstolių išrašomi apskaitos dokumentai

Notarai naudoja tokius apskaitos dokumentus:

- grynųjų pinigų priėmimo kvitą;
- sąskaitą faktūrą;
- PVM sąskaitą faktūrą (jeigu notaras yra PVM mokėtojas);
- kitus apskaitos dokumentus (mokėjimo pavedimus ir pan.).

Grynųjų pinigų priėmimo kvitas yra naudojamas grynųjų pinigų priėmimui įforminti. Kvito formą nustato ir jų spausdinimą, platinimą, naudojimą, įsigijimą ir gražinimą organizuoja Lietuvos notarų rūmų prezidiumas. Notaras gali neišduoti grynųjų pinigų priėmimo kvito ir sąskaitos faktūros, jeigu paslaugų gavėjas nepageidauja.

Advokatai naudoja tokius apskaitos dokumentus:

- grynųjų pinigų priėmimo kvitą;
- sąskaitą už teisinę paslaugą;
- PVM sąskaitą faktūrą (jeigu advokatas yra PVM mokėtojas);
- kitus apskaitos dokumentus (mokėjimo pavedimus ir pan.).

Antstoliai naudoja tokius apskaitos dokumentus:

- antstolio kvitus;
- sąskaitą faktūrą;
- PVM sąskaitą faktūrą (jeigu antstolis yra PVM mokėtojas);
- kitus apskaitos dokumentus (mokėjimo pavedimus ir pan.).

Antstolio kvitas yra naudojamas grynųjų pinigų priėmimui įforminti. Reikalavimus dėl šio dokumento ir jo įsigijimo bei naudojimo nustato Sprendimų vykdymo instrukcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352. Antstolis gali neišduoti grynųjų pinigų priėmimo kvito, jeigu paslaugų gavėjas nepageidauja.

6.4. Individualią keleivių vežimo lengvaisiais automobiliais taksi veiklą vykdančių gyventojų išrašomi apskaitos dokumentai

Gyventojas, vykdamas individualią keleivių vežimo lengvaisiais automobiliais taksi veiklą, privalo keleiviui, sumokėjus taksometro rodomą sumą, išduoti pinigų priėmimo kvitą.

7. KASOS APARATŲ NAUDOJIMO TVARKA

Gyventojai, vykdamys individualią veiklą pagal pažymą privalo naudoti kasos aparatus, kai yra prekiaujama maisto produktais pastatuose ar patalpose, kioskuose, vagonėliuose, kilnojamuosiuose nameliuose, autoparduotuvėse (išskyrus prekiaujantiems savo (nuosavybės teise priklausančiame ar kitais teisėtais pagrindais naudojamame) namų valdos žemės sklype, mėgėjų sodo sklype arba kitoje žemės ūkio valdoje (ūkyje), kurių ekonominis dydis neviršija 1 ekonominio dydžio vieneto, išaugintais žemės ūkio produktais ir iš jų pagamintais maisto produktais, jeigu prekiautojas prekybos vietoje turi dokumentus, patvirtinančius žemės valdymą arba naudojimą, ir asmens dokumentą).

Taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. spalio 27 d. nutarimu Nr. 1262 (Žin., 2011, Nr. 133-6317, toliau – Nutarimas) pakeistas Kasos aparatų diegimo ir naudojimo tvarkos aprašas, kuris patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 13 d. nutarimu Nr. 1283 (Žin., 2002, Nr. 82-3522). Nutarimu numatoma, kad kasos aparatai turi būti naudojami individualia veikla besiverčiančių gyventojų, užsiimančių prekybos veikla pastatuose ar patalpose, kioskuose, vagonėliuose, kilnojamuosiuose nameliuose, autoparduotuvėse (prekiaujant tiek maisto produktais, tiek ne maisto produktais). Šis Nutarimas įsigalioja 2012 m. gegužės 1 d.

8. METINIS GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO DEKLARAVIMAS

Individualia veikla besiverčiantis nuolatinis Lietuvos gyventojas pasibaigus mokestiniam laikotarpiui, **iki kalendorinių metų, einančių po to mokestinio laikotarpio, gegužės 1 dienos** privalo pateikti mokesčio administratoriui metinę pajamų mokesčio deklaraciją už praėjusį mokestinį laikotarpį, joje deklaruoti visas praėjusio mokestinio laikotarpio pajamas ir sumokėti į biudžetą pajamų mokestį.

Nuolatinis Lietuvos gyventojas, 2011 metais vykdęs individualią veiklą, pildo **GPM308 deklaraciją ir GPM308V priedą**, net ir tuo atveju, jeigu individualios veiklos pajamų negavo. Deklaracijos **GPM308R priedą** turi užpildyti individualios veiklos pajamų gavęs (uždirbęs) nuolatinis Lietuvos gyventojas, pajamų iš tos pačios individualios veiklos rūšies gavęs (uždirbęs) daugiau kaip vienoje valstybėje. Deklaracijos forma, jos užpildymo ir pateikimo taisyklės patvirtintos Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2009-12-15 įsakymu Nr. VA-96.

Nenuolatinis Lietuvos gyventojas, vykdamas individualią veiklą per nuolatinę bazę Lietuvoje, turi pateikti metinę nenuolatinio gyventojo pajamų mokesčio nuo individualios veiklos per nuolatinę bazę Lietuvoje pajamų deklaracijos FR0531 formą ir mokėtiną pajamų mokestį į Lietuvos Respublikos biudžetą sumokėti iki kalendorinių metų, einančių po mokestinio laikotarpio, kurį per nuolatinę bazę Lietuvoje gautos individualios veiklos pajamos, gegužės 1 dienos. Deklaracijos forma, jos užpildymo ir pateikimo taisyklės patvirtintos Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004-03-22 įsakymu Nr. VA-37.

9. DARBUOTOJŲ SAMDYMO TVARKA

Individualios veiklos vykdytojas gali samdyti darbuotojus sudarydamas su jais darbo sutartį. **Už darbuotoją** Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai darbdavys (individualią veiklą vykdamas gyventojas) **iš savo lėšų moka 30,8 proc. dydžio įmoką** (3 proc. PSD ir 27,8 proc. VSD), apskaičiuotą nuo darbuotojui priskaičiuoto mėnesinio darbo užmokesčio sumos.

Taip pat darbdavys yra įpareigotas **iš darbuotojui priskaičiuoto darbo užmokesčio išskaityti 15 proc.** gyventojų pajamų mokesčio, kurį perveda į VMI surenkamąją sąskaitą bei **9 proc. VSD ir PSD įmokų sumą**, kurią perveda Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai.

Išsamesnę informaciją dėl valstybinio socialinio draudimo mokėjimo galima rasti interneto svetainėje <http://www.sodra.lt/>. Dėl darbo sutarties sudarymo tvarkos informaciją teikia Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos: <http://www.vdi.lt/>.

10. ĮREGISTRAVIMAS PVM MOKĖTOJU

Gyventojai, besiverčiantys individualia veikla, privalo registruotis PVM mokėtojais tuomet, kai bendra atlygio už vykdamą paminėtą ekonominę veiklą **šalies teritorijoje**, patiektas prekes ir/arba suteiktas paslaugas suma per metus (paskutiniuosius 12 mėnesių) viršijo **155 000**

lt. Kai gyventojų gauta bendra atlygio suma **per metus (paskutiniuosius 12 mėnesių)** neviršija **155 000 lt.**, tai jie gali registruotis PVM mokėtojais savanoriškai. Skaičiuojant 155 000 lt. atlygio ribą yra atsižvelgiama į visą apskaičiuotą atlygį už gyventojų šalies teritorijoje tiekiamas prekes (teikiamas paslaugas), neatėmus jo paties sumokėto arba mokesčių išskaičiuojančio asmens sumokėto pajamų mokesčio sumos.

Tuo atveju, kai gyventojas vykdo individualią veiklą ir kitokią ekonominę veiklą, pvz.: gauna autorinį atlyginimą, tai skaičiuojant 155 000 lt. ribą yra atsižvelgiama į atlygį gautą šalies teritorijoje iš vykdomos individualios veiklos, autorinį atlyginimą ir atlygį iš kitos šalies teritorijoje vykdomos ekonominės veiklos.

Gyventojas, apskaičiuodamas savo 12 paskutiniųjų mėnesių atlygį iš vykdomos ekonominės veiklos, į 155 000 lt. ribą **neturi įtraukti atlygio, gauto iš prekių tiekimo (paslaugų teikimo) už šalies teritorijos ribų**, gautų avansinių sumų, o taip pat ir atlygio už ilgalaikio turto, naudoto šio gyventojų ekonominėje veikloje ir už savo asmeninio turto tiekimą (pardavimą), jeigu tokie pardavimai yra atsitiktiniai sandoriai ir gyventojas įprastai nesiverčia tokios rūšies veikla.

Tačiau, gyventojai, vykdančys individualią (ekonominę) veiklą, taip pat už parduodamą nekilnojamą ir kilnojamą turtą (kai šie sandoriai nėra atsitiktinio pobūdžio) turi skaičiuoti PVM, jei yra įvykdytos tokios sąlygos:

1) parduodamas ar kitaip nuosavybės teise perleidžiamas turtas yra:

- žemė statyboms (žemė statyboms laikomas žemės sklypas, kuris yra skirtas statybai),

- nauji pastatai ar statiniai bei jų dalys (naujas pastatas ar statinys - tai nebaigtas ar baigtas pastatas ar statinys bei jų dalys - 24 mėnesius po jų užbaigimo),

- kilnojamas turtas (pvz., automobiliai).

2) už per paskutiniuosius 12 mėnesių parduotą ar kitaip perleistą kito asmens nuosavybės turtą gauta bendra atlyginimo suma viršija 155 000 lt.

Tuo atveju, jeigu gyventojų, vykdančių ekonominę veiklą atlygis už šalies teritorijoje patiektas prekes (suteiktas paslaugas) per paskutiniuosius 12 mėnesių buvo didesnis negu 155 000 lt., tai toks gyventojas PVM turi apskaičiuoti už visas šalies teritorijoje patiektas prekes (suteiktas paslaugas), dėl kurių tiekimo (teikimo) buvo viršyta 155 000 lt. riba.

PVM mokėtojais privalo registruotis ir tokie gyventojai (ūkininkai, kuriems taikoma kompensacinio PVM tarifo schema, ir gyventojai, vykdančys ekonominę veiklą (besiverčiantys individualia, profesine, sporto, žemės ūkio ar kitokia veikla), kurie iš valstybių narių PVM mokėtojų ar kitų apmokestinamųjų asmenų, kurie privalo registruotis PVM mokėtojais, įsigyja prekes ir visų įsigytų prekių (išskyrus naujas transporto priemones ar akcizais apmokestinamas prekes) vertė (neįskaitant PVM, sumokėto ar mokėtino kitoje valstybėje, iš kurios prekės buvo atgabentos) **praėjusiais kalendoriniais metais viršijo 35 000 lt. ar einamaisiais kalendoriniais metais numatoma, kad ši riba bus viršyta.**

Svarbu pažymėti, kad visiems gyventojams, įsigijusiems iš kitos valstybės narės naują transporto priemonę nereikia registruotis PVM mokėtojais, tačiau jiems atsiranda prievolė sumokėti į biudžetą naujos transporto priemonės įsigijimo PVM.

11. VALSTYBINIS SOCIALINIS DRAUDIMAS

Individualią veiklą vykdančys asmenys (išskyrus tuos, kurie verčiasi individualia veikla turėdami verslo liudijimus) privalomai draudžiami **pensijų socialiniu draudimu pagrindinei ir papildomai pensijos dalims**, taip pat **ligos ir motinystės socialiniu draudimu**, kai draudžiama tik motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) išmokoms gauti.

Bendras VSD įmokų tarifas - 28,5 proc. (26,3 proc. pagrindinei ir papildomai pensijos dalims ir 2,2 proc. ligos ir motinystės socialiniam draudimui).

Asmenų, kurie verčiasi individualia veikla, **socialinio draudimo įmokų bazę sudaro 50 proc. individualios veiklos apmokestinamųjų pajamų** (neatėmus privalomojo sveikatos draudimo ir valstybinio socialinio draudimo įmokų) suma. VSD įmokų bazė skaičiuojama

neatėmus šių įmokų, tam, kad sumokėtos ir/arba apskaičiuotos VSD įmokos neįtakotų šių įmokų bazės dydžio, kas pasibaigus mokestiniam laikotarpiui, leidžia gauti konkrečią sumą, nuo kurios bus apskaičiuojamos minėtos įmokos.

VSD įmokų bazė kalendoriniais metais negali būti didesnė negu 48 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų dydžių suma (už 2011 metų mokestinį laikotarpį - $48 \times 1170 \text{ Lt.} = 56160 \text{ Lt.}$), o šių įmokų bazė per mėnesį negali būti didesnė negu 4 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų dydžių suma (už 2011 metų mokestinį laikotarpį - $4 \times 1170 \text{ Lt.} = 4680 \text{ Lt.}$). Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas 2010-2011 metų draudžiamųjų pajamų dydis buvo 1170 Lt., 2012 metų - 1488 Lt.

VSD įmokų bazės ribos perskaičiuojamos proporcingai veiklos vykdymo laikotarpiui tais atvejais, kai asmenys, kurie verčiasi individualia veikla, vykdė veiklą ne visus mokestinius metus.

VSD įmokos nuo asmens, kuris verčiasi individualia veikla, pajamų sumos, gautos praėjusiais metais turi būti sumokėtos iki metinės gyventojų pajamų mokesčio deklaracijos pateikimo, t.y. iki kalendorinių metų, einančių po to mokestinio laikotarpio, **gegužės 1 dienos**.

Asmenų, kurie verčiasi individualia veikla, **mėnesio 28,5 proc.** dydžio VSD įmokos gali būti **avansu** apskaičiuojamos ir sumokamos nuo jų pačių pasirinktos sumos. Šios avansu apskaičiuotos VSD įmokos mokamos kartą per mėnesį ne vėliau kaip iki einamojo mėnesio paskutinės dienos. Avansu sumokėtos VSD įmokos negražinamos, net jei paskaičiavus faktinę metinę individualios veiklos pajamų sumą ir metinę VSD įmoką nuo jos, susidaro šių įmokų permoka.

12. PRIVALOMASIS SVEIKATOS DRAUDIMAS

LR Sveikatos draudimo įstatymo nustatyta tvarka gyventojai, kurie verčiasi individualia veikla, moka privalomojo sveikatos draudimo įmokas. Individualią veiklą pagal pažymą vykdantys gyventojai moka **9 proc.** dydžio PSD įmokas nuo sumos, nuo kurios skaičiuojamos ir VSD įmokos, t.y. nuo **50 proc. individualios veiklos apmokestinamųjų pajamų** (neatėmus PSD ir VSD įmokų) sumos.

9 proc. dydžio PSD įmokos nuo minimaliosios mėnesinės algos mokamos **kas mėnesį** iki paskutinės mėnesio dienos (2007 m. gruodžio 17 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu „Dėl minimaliojo darbo užmokesčio didinimo“ Nr. 1368 (toliau - Nutarimas Nr.1368; Žin., 2007, Nr. 137-5592) nuo 2008 m. nustatyta minimalioji mėnesinė alga - 800 Lt, o nuo 2012 m. rugpjūčio 1 d. Nutarimu Nr. 718 - 850 Lt, todėl kas mėnesį mokama PSD įmoka už 2012 m. iki liepos 31 d. lygi 72 Lt (9 proc. x 800 Lt), nuo rugpjūčio 1 d. - 77 Lt (9 proc. x 850 Lt). Nuo 2013 m. sausio 1 d. nustatyta minimali mėnesinė alga - 1000 Lt (2012 m. gruodžio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu „Dėl minimaliojo darbo užmokesčio didinimo“ Nr. 1543 (Žin., 2012, Nr. 152-7772)), todėl kas mėnesį mokama PSD įmoka lygi 90 Lt (9 proc. x 1000 Lt). PSD įmokų kas mėnesį neprivalo mokėti individualia veikla besiverčiantys asmenys, kurie tuo pat metu yra dirbantys pagal darbo sutartis, valstybės tarnautojai, pareigūnai ir kt. arba jeigu jie yra draudžiami valstybės lėšomis (pensininkai, neįgalūs asmenys ir kt.).

Pasibaigus kalendoriniams metams, PSD įmokos perskaičiuojamos ir primokamas skirtumas, jeigu individualios veiklos apmokestinamųjų pajamų suma, nuo kurios skaičiuojamos VSD įmokos, didesnė nei 12 minimalių mėnesinių algų. Sumokėtų įmokų ir mokėtinų įmokų sumų skirtumas turi būti sumokėtos iki metinės gyventojų pajamų mokesčio deklaracijos pateikimo termino paskutinės dienos, t.y. iki kalendorinių metų, einančių po to mokestinio laikotarpio, **gegužės 1 dienos**.

PSD įmokos mokamos Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, į VSD lėšų surenkamąsias sąskaitas, kurių sąrašas yra SODROS interneto puslapyje.

13. KUR GALIMA KREIPTIS DĖL IŠSAMENĖS INFORMACIJOS

Gyventojai, besiverčiantys individualia veikla, išsamesnę informaciją gali gauti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos interneto svetainėje (www.vmi.lt) ir paskambinę Mokesčių informacijos departamentui telefonu 1882. Interneto svetainės rubrikoje Gyventojams/Individuali veikla Jūs rasite išsamią informaciją visais dominančiais, su individualia veikla susietais klausimais bei šią veiklą reglamentuojančiais teisės aktais.